

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2008:32 av Juan Carlos Cebrian m fl (S) om en röd matta in i vården för de äldsta psykiskt sjuka

Föredragande landstingsråd: Birgitta Rydberg

Ärendet

Motionärerna föreslår en rad åtgärder i vården för de äldsta psykiskt sjuka.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

En fokusrapport om Äldrepsykiatri togs fram inom Stockholms läns landsting år 2005. Flera av de förslag som tas upp i motionen återfinns i fokusrapporten och håller på att genomföras eller har genomförts.

I landstingets budget för år 2009 framhålls att den psykiatriska vården för äldre med psykisk sjukdom ska utvecklas i samarbete med geriatrik och primärvård.

Inför år 2010 planeras ett Äldrepsykiatriskt Kompetenscentrum med slutenvård. Internationella utvecklingsprogram för att stärka den äldrepsykiatriska kompetensen hos berörd personal finns numera publicerade på svenska. Dessa program kan integreras i de utbildningar som redan genomförs av den Geropsykiatriska enheten inom Norra Stockholms psykiatri. Läkemedelskommittéerna genomför även utbildningsaktiviteter om äldrepsykiatri.

Under år 2008 har upphandlingar gjorts av psykiatrisk vård. I kravspecifikationen vid dessa upphandlingar har gruppen äldre och suicidprevention betonats.

Upphandlingarna har resulterat i att ett äldrepsykiatriskt team och ett suicidteam kommer att inrättas.

Bilaga

Motion 2008:32

LS 0809-0817

I avtalen med den psykiatriska vården för år 2009 har kraven på omhändertagande av äldre med psykiskt sjukdom skärpts. De skärpta kraven förutsätter ett utökat samarbete mellan psykiatri, geriatrik och primärvård.

I avtalen med de sju vuxenpsykiatriska klinikerna kommer det att ställas krav på att varje klinik ska erbjuda följande vårdtjänster; poliklinisk ECT-behandling, sjukgymnastik, stöd efter suicidförsök, tidsbegränsad samtalskontakt med kognitiv inriktning, fobiträning, patient- och närståendeutbildning rörande depression och ångest, läkarkonsultation till geriatrik och primärvård samt rådgivning till kommunernas äldrepersonal. Vid den kommande upphandlingen av den psykiatriska vården i länets nordöstra del kommer samma krav att ställas.

Utbildning, kompetensutveckling och forskning om äldrepsykiatri, anhörigas roll samt äldre med invandrarbakgrund är ett utvecklingsområde för Centrum för psykiatriforskning. Det Äldrepsykiatriska kompetenscentrat kommer även att ägna sig åt forskning och utveckling. Tillsammans med läkemedelskommittéerna kommer enheterna att fördjupa kunskaperna kring läkemedel och äldre med psykiska problem.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 6 maj 2009.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 19 maj 2009.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till S- och V-ledamöternas förslag, dels till MP-ledamotens förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

S- och V-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt förslag att bifalla motionen

MP-ledamoten reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslås föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* bifalla motionen

Motionen tar upp en angelägen fråga där det behövs kunskapsutveckling och ett ökat engagemang. En tredjedel av alla äldre uppges ha någon form av behandlingskrävande psykisk sjukdom och många äldre med depression får inte adekvat behandling.

Förvaltningens svar är positivt och visar nu att såväl äldrepsykiatriska team som suicidteam kommer att inrättas som ett resultat av psykiatriupphandlingen 2008. Samarbete mellan enheterna för psykiatri, geriatrik och när-sjukvård kommer att inledas på basis av en kunskapsöversikt rörande äldre med psykisk sjukdom i länet. Detta är välkomna initiativ. Detsamma gäller planeringen för ett äldrepsykiatriskt kompetenscentrum.

Miljöpartiet har i sina två senaste budgetar avsatt särskilda medel till förstärkning av äldrepsykiatri och även föreslagit inrättande av ett äldrepsykiatriskt kompetenscentrum.”

Ärendet och dess beredning

Juan Carlos Cebrián m fl (S) har i en motion (bilaga), väckt den 9 september 2008, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* ta fram ett utvecklingsprogram i syfte att utveckla en äldrepsykiatrisk kompetens för berörd personal, *att* ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att öka antalet psykiatriska vårdavdelningar/vårdplatser som är anpassade till äldres behov, *att* ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att inrätta nya äldrepsykiatriska team i länet där tillgång till sådana saknas, *att* ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att starta utvecklingsprojekt och stödja implementerbar forskning om anhörigas roll och behov av stöd.

Yttranden har inhämtats från landstingsdirektören, hälso- och sjukvårdsnämnden och patientnämnden. Stockholms läns sjukvårdsområde har avstått från att yttra sig.

Landstingsdirektören har i tjänsteutlåtande den 25 mars 2009 föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* anse motionen besvarad.

Motionären lyfter fram problem och ger förslag på åtgärder runt omhändertagandet av äldre med psykisk sjukdom. Den framförda problembilden överensstämmer med den som rapporterats i fokusrapporten om Äldrepsykiatri i SLL från 2005, en nationell inventering som nyligen gjorts av situationen under andra halvåret 2006 till första halvåret 2007 samt av yttranden från Patientnämnden och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) kring den aktuella motionen.

Flera av de förslag på åtgärder som framförs i motionen är på väg att genomföras eller har genomförts. I landstingets budget för 2009 betonas att den psykiatriska vården för äldre med psykisk sjukdom ska utvecklas i samarbete med geriatrik och primärvård. Inför 2010 planeras ett Äldrepsykiatriskt Kompetenscentrum med slutenvård. Internationellt framtagna utvecklingsprogram för att utveckla äldrepsykiatrisk kompetens för berörd personal finns publicerade på svenska och är direkt användbara. Dessa kan integreras i de utbildningsaktiviteter som redan idag genomförs av Geropsykiatriska Enheten inom Norra Stockholms Psykiatri och Läkemedelskommittéerna samt inom det kommande kompetenscentrerts arbete.

I upphandlingen av psykiatrisk vård betonades gruppen äldre i kravspecifikationen rörande suicidprevention och hälso- och sjukvårdsnämnden planerar att i de kommande vårdavtalen för år 2009 skärpa kraven på omhändertagande av äldre med psykisk sjukdom inom psykiatri, primärvård

LS 0809-0817

och geriatrik. I de kraven ska innefattas ett utökat samarbete mellan de tre vårdgrenarna. Enligt hälso- och sjukvårdsnämnden kommer det i avtalen med de sju vuxenpsykiatriska klinikerna ställas krav på specialiserad öppenvård för den aktuella patientgruppen. I kraven ingår bland annat patient- och närståendebildning, konsultation till geriatrik och primärvård samt rådgivning till kommunal äldrepersonal.

I synpunkterna från SLSO och Patientnämnden framhålls att det finns behov av särskilda vårdplatser och öppenvårdsteam. Bristen på vårdplatser och öppenvårds- team bedöms vara särskilt stor inom de södra delarna av länet. I det arbete som pågår inom hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning kring upphandling och vårdavtal med berörda verksamheter bör dessa behov vägas in och senare följas upp. Ökad samverkan och samordning mellan olika enheter inom hälso- och sjukvårdsnämnden förvaltningen och sakkunnigstrukturen kring behovsbedömning och styrning kan bidra till en fördjupad integration inom de medicinska specialiteterna geriatrik och psykiatri kring äldrepsykiatriska frågeställningar.

Forskning och utveckling kring såväl anhörigas roll och behov av stöd samt kunskap och kompetensutveckling om psykisk ohälsa hos äldre med invandrarbakgrund kan utvecklas inom ramen för befintliga FoU-enheter samt det kommande Äldrepsykiatriska kompetenscentrat. Dessa enheter kan gemensamt och i samarbete med läkemedelskommittéerna även fördjupa kunskaperna och utbildningsinsatserna kring äldre och läkemedel vid psykiska problem.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har den 17 mars 2009, enligt förvaltningens förslag, avgett följande yttrande.

”Motionären pekar på allvarliga brister i vården av äldre med psykisk sjukdom i länet. Landstingsmajoriteten har uppmärksammat bristerna, och i landstingets Budget 2009 betonas därför att den psykiatriska vården för äldre med psykisk sjukdom ska utvecklas i samarbete med geriatrik och primärvård.

I den år 2008 genomförda upphandlingen av psykiatrisk vård har målgruppen äldre betonats i kravspecifikationen rörande suicidprevention. Resultatet av upphandlingen är att äldrepsykiatriska team och suicidteam kommer att inrättas.

Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning har under hösten 2008 inlett ett samarbete mellan enheterna för psykiatri, geriatrik och närsjukvård på basis av en aktuell kunskapsöversikt rörande äldre med psykisk sjukdom i länet. Avsikten är att i de kommande vårdavtalen för år 2009 skärpa kraven på omhändertagande av äldre med psykisk sjukdom inom såväl psykiatri som

LS 0809-0817

geriatrik och primärvård. De skärpta kraven ska också innefatta ett utökat samarbete mellan de tre vårdgrenarna.

I avtalen med de sju vuxenpsykiatriska klinikerna i länet kommer det således år 2009 att ställas krav på att varje klinik ska erbjuda specialiserad psykiatrisk öppenvård för äldre med psykisk sjukdom och därvid erbjuda bl.a. följande vårdtjänster: poliklinisk ECT-behandling, sjukgymnastik, stöd efter suicidförsök, tidsbegränsad samtalskontakt med kognitiv inriktning, fobiträning, patient- och närståendeutbildning rörande depression och ångest, läkarkonsultation till geriatrik och primärvård samt rådgivning till kommunens äldrepersonal.

Vid den kommande upphandlingen av öppen och sluten psykiatrisk vård i länets nordöstra del under våren 2009 kommer samma krav att ställas.

Inför 2010 planeras ett Äldrepsykiatriskt Kompetenscentrum med tillhörande slutenvård. Redan idag genomförs många utbildningsaktiviteter kring äldrepsykiatri genom Stockholms Läke-medelskommittéer, framförallt Södra Läke-medelskommittén - en verksamhet som kan utvidgas.

Forskning och kompetensutveckling om äldrepsykiatri, anhörigas roll samt äldre med invandrarbakgrund bör utvecklas inom ramen för länets psykiatriska FOUU-enhet.”

S- och V-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt förslag att bifalla motionen.

MP-ersättaren lät anteckna följande särskilda uttalande:

”Om jag hade haft yrkanderätt skulle jag ha föreslagit hälso- och sjukvårdsnämnden att bifalla motionen.

Motionen tar upp en angelägen fråga där det behövs kunskapsutveckling och ett ökat engagemang. Många äldre deprimerade får inte adekvat behandling och en tredjedel av alla äldre uppges ha någon form av behandlingskrävande psykisk sjukdom.

Förvaltningens svar är positivt och visar nu att såväl äldrepsykiatriska team som suicidteam kommer att inrättas som ett resultat av psykiatriupphandlingen 2008. Samarbete mellan enheterna för psykiatri, geriatrik och närsjukvård kommer att inledas på basis av en kunskapsöversikt rörande äldre med psykisk sjukdom i länet. Detta är välkomna initiativ. Detsamma gäller planeringen för ett äldrepsykiatriskt kompetenscentrum.

LS 0809-0817

Miljöpartiet har i sina två senaste budgetar avsatt särskilda medel till förstärkning av äldrepsykiatrin och även föreslagit inrättande av äldrepsykiatriskt kompetenscentrum.”

Patientnämnden har den 28 oktober 2008 avgett följande yttrande.

”Patientnämnden är en instans dit patienter och anhöriga kan vända sig när problem uppstår i kontakten med hälso- och sjukvården. Ärenden rörande vård av psykiskt sjuka äldre behandlas ibland av nämnden. Detta är en stor grupp med komplexa vårdbehov. Trots att samverkan mellan geriatrik- och psykiatrispecialiteterna förekommer finns behov av slutenvårdsplatser där kompetens inom såväl somatik och psykiatri som det normala åldrandets processer finns. Kompetensbrist hos personal kan leda till brister i bemötandet.

Då många äldre idag vårdas i eget boende eller inom vård och omsorgsboende borde det utifrån behov och inte beroende på var man bor finnas tillgång till äldrepsykiatriska team.

Anhöriga till äldre med psykiska sjukdomar tar idag ofta ett stort vårdansvar och har ofta en mycket pressad situation vilket anmälningar till nämnden visar. Behovet av stöd till den gruppen ser nämnden därför vara mycket viktig.

Antalet äldre med invandrabakgrund är ökande och därmed antalet äldre med invandrabakgrund och psykisk ohälsa. Program för kunskap och kompetensutveckling för dess grupper är därför angeläget att ta fram.

Nämnden anser att samtliga föreslagna åtgärder är adekvata och angelägna.”

S-ledamöterna lät anteckna följande särskilda uttalande.

”Socialdemokraterna noterar med glädje att förvaltningens yttrande utmynnar i ställningstagandet att motionens samtliga föreslagna åtgärder är adekvata och angelägna.

Mot denna bakgrund kommer vi att föreslå landstingsstyrelsen att bifalla motionen.”

Bilaga

Motion 2008:32

Psykiska sjukdomar bland äldre är idag en slags folksjukdom. I Sverige har en tredjedel av alla äldre någon form av behandlingskrävande psykisk sjukdom och situationen i Stockholms län är inte annorlunda. Psykisk sjukdom hos äldre orsakas inte i första hand av åldrandet i sig. Kroppsliga sjukdomar, förändringar i hjärnan och förluster i det sociala nätverket bidrar till stor del till ökad psykisk sjuklighet.

Aktuella rön och erfarenheter visar att man inom närsjukvården har svårigheter att upptäcka psykiska störningar hos äldre. Många äldre deprimerade får därmed inte adekvat behandling. Symtomen är inte alltid de samma som hos yngre personer, vilket ställer speciella krav på kunskaper hos läkare och annan personal.

Av fokusrapporten *Äldrepsykiatri* i SLL framgår att stora delar av länet saknar lokal tillgång till särskild äldrepsykiatrisk närsjukvård. Där det finns räcker inte resurserna till. Det finns till exempel ingen särskild psykiatrisk vård vare sig i Sverige eller i Stockholms läns landsting för äldre med schizofreni, trots att denna sjukdom drabbar omkring 1 procent av befolkningen och ofta varar resten av livet.

LS 0809-0817

Det saknas äldrepsykiatrisk vård i stora delar av länet. Äldrepsykiiska vårdplatser finns endast på S:t Göran och äldrepsykiatrin saknar en samlad organisation. Tillgången på psykiatriska vårdavdelningar som är anpassade efter äldres behov måste öka.

Utan anhöriga skulle fungerar inte äldrevården. Anhöriga till äldrepsykiatriska bär en särskilt stor börda. Behovet av att starta utvecklingsprojekt och forskning om anhörigas nuläge och framtida roll är därför väldigt stor.

Länet blir alltmer mångkulturellt, vilket även gäller äldre. Bra former för sjukvård, bemötande och omvårdnad för psykiskt sjuka äldre människor med olika språk, kulturell bakgrund och religion behöver utvecklas.

Då och då framförs önskemål om äldrepsykiatri ska bli en egen medicinskt specialitet. Så sent som 2003 utförde Socialstyrelsen på regeringens uppdrag en översyn av de medicinska specialiteterna. När det gällde äldrepsykiatri konstaterade socialstyrelsen att området bör uppmärksammas eftersom det ansågs vara ett försummat område som inte ingår som en naturlig del av vare sig psykiatrin eller geriatriken. Men en alltför långt gången specialiseringsgrad är ibland till skada för ett mer generalistiskt perspektiv. Det ansågs därför att kompetensområdet äldrepsykiatri borde integreras genom en ökad samverkan mellan psykiatri och geriatrik.

Äldrepsykiatrin i Stockholms läns landsting skulle också vinna på att samordna resurser och kompetenser för äldrepsykiatri, geriatrik och psykiatri. Det finns stora utbildningsbehov och stor efterfrågan på föreläsningar inom äldrepsykiatrin för olika yrkeskategorier. Samverkan och samordning behövs av både resurser, kunskap och fortbildning. Landstingets sakkunnigkommitté bör ges i uppdrag att överväga vilka verktyg och styrformer som behöver utvecklas för att på bästa sätt etablera ett äldrepsykiatriskt teamarbete i både öppenvård och slutenvård.

Med anledning av ovanstående föreslår vi landstingsfullmäktige besluta

att ta fram ett utvecklingsprogram i syfte att utveckla en äldrepsykiatrisk kompetens för berörd personal

att ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att öka antalet psykiatriska vårdavdelningar/vårdplatser som är anpassade till äldres behov

att ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att inrätta nya äldrepsykiatriska team i länet där tillgång till sådana saknas

LS 0809-0817

att ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att starta utvecklingsprojekt och stödja implementerbar forskning om anhörigas roll och behov av stöd.

att ta fram ett program för kunskap och kompetensutveckling om psykisk ohälsa hos äldre med invandrarbakgrund.

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att initiera ett programarbete inom SKL som syftar till en fördjupad integration och samverkan med äldrepsykiatri inom de medicinska specialiteterna geriatrik och psykiatri.

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att ge landstingets sakkunnigkommitté i uppdrag att utveckla adekvata verktyg och styrformer för en fördjupad integration och samverkan av äldrepsykiatri inom de medicinska specialiteterna geriatrik och psykiatri.

Stockholm den 4 september 2008

Juan Carlos Cebrián

Dag Larsson

Cristina Enocsson

Catarina Carbell

Peter Andersson